

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “มายาคติเรื่องอำนาจที่ปรากฏในข่าวโทรทัศน์” ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากข้อมูลในส่วนของกรนำเสนอข่าวภาคหลัก (ข่าวภาคค่ำ) ของสถานีโทรทัศน์ free TV ทั้ง 6 ช่อง ระหว่างวันที่ 12 – 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2546 (มีส่วนการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมของสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ในวันที่ 31 พฤษภาคม 2546, 1 มิถุนายน 2546, 28 กุมภาพันธ์ 2547, 1 มีนาคม 2547 และ 7 มีนาคม 2547) และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ผลิตรายการข่าว ประกอบไปด้วย บรรณาธิการประจำวัน ผู้สื่อข่าวสายการเมือง ผู้สื่อข่าวสายเศรษฐกิจ ช่างภาพสายการเมือง ช่างภาพสายเศรษฐกิจ สถานีละ 5 คน โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ

1. เพื่อวิเคราะห์ถึงมายาคติเรื่องอำนาจที่ปรากฏในข่าวโทรทัศน์
2. เพื่อวิเคราะห์ถึงตรรกะและกระบวนการเข้ารหัสความหมายมายาคติของผู้ผลิตรายการข่าวที่ปรากฏในข่าวโทรทัศน์

จากการศึกษาพบว่า มายาคติเรื่องอำนาจที่ปรากฏในข่าวโทรทัศน์นั้น ปรากฏอยู่ใน 2 ลักษณะคือ ประการแรกคือ ผ่านการนำเสนอรายการข่าว ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญประกอบไปด้วย ขั้นตอนในการคัดเลือกข่าว การจัดลำดับข่าว และระยะเวลาในการนำเสนอข่าว บุคคลที่นำเสนอภายในข่าว ซึ่งทั้ง 4 อย่างนี้เปรียบเสมือนเป็นสัญลักษณ์ ที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน และสื่อเอาความหมายมายาคติเรื่องอำนาจสู่ผู้ชม ประการต่อมาคือมายาคติเรื่องอำนาจที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาของข่าวที่นำเสนอ

การเสนอข่าวกระแส เป็นมายาคติในเรื่องอำนาจ

จากการวิจัยพบว่า ข่าวโทรทัศน์ที่นำเสนอในแต่ละช่องจะไม่มี ความแตกต่างมากนัก โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับการนำเสนอข่าวกระแส โดยเริ่มจากขั้นตอนในการคัดเลือกข่าว เพื่อนำเสนอผ่านทางรายการข่าวโทรทัศน์ ขั้นตอนดังกล่าวเป็นขั้นตอนที่มายาคติเรื่องอำนาจได้ ถูกเข้ารหัสจากผู้ผลิตรายการข่าว จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมากมายในแต่ละวัน ด้วยเวลาในการ นำเสนอที่จำกัด และบุคลากรที่จำกัด ข่าวใดเป็นข่าวที่ควรได้รับคัดเลือกให้ได้รับการนำเสนอ ผู้ผลิตรายการข่าวส่วนใหญ่จะมองไปที่ข่าวกระแสหลักก่อน ข่าวกระแสหลักในช่วงเวลาที่ทำการ บันทึกรายการ ได้แก่ ข่าวนโยบายการปราบปรามผู้มีอิทธิพลของรัฐบาล ข่าวสถานการณ์ความไม่ สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และข่าวการอภิปรายไม่ไว้วางใจ การนำเสนอข่าวกระแส หลักพบว่ามีความถี่ในการนำเสนอสูง นำเสนอในลำดับแรกๆ และมีเวลาในการนำเสนอมาก นอกจากนี้แล้วข่าวกระแสหลักเป็นข่าวที่มีความเกี่ยวข้องกับรัฐบาล การเมือง ซึ่งเป็นกลุ่มที่จัดว่ามี อำนาจของประเทศ ข่าวกระแสรองลงมาก็เช่น การดำเนินคดีนายภูษณะ ปริมาโนช อดีตผู้บริหาร บริษัท TAC การประชุมคณะรัฐมนตรีนอกสถานที่ สถานการณ์โรคซาร์ส การเตรียมความพร้อม ประชุม APEC คดีปล้นบ้านอดีตผู้พิพากษา งานมหกรรมบ้านและคอนเสิร์ต 50 ปีธนาคารอาคาร สงเคราะห์ เป็นต้น ข่าวเหล่านี้เป็นข่าวที่มีความถี่ในการนำเสนอ รองลงมาจากข่าวกระแสหลัก ใน แต่ละวันข่าวกระแสหลักและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับข่าวกระแสหลัก จะถูกผู้ผลิตรายการข่าวหยิบ ยกขึ้นมาก่อน ว่าเป็นข่าวที่จะเป็นต้อง “เล่น” หากไม่มีการนำเสนอ อาจถูกมองว่าสถานีของตน “ตก ข่าว” ซึ่งการต้องนำเสนอข่าวกระแสก็ถือเป็นมายาคติอย่างหนึ่งของผู้ผลิตรายการข่าว ที่ตนเองจะ ตกกระแสไม่ได้

การคัดเลือกเหตุการณ์ใด หรือไม่คัดเลือกเหตุการณ์ใดมานำเสนอ คือมายาคติในเรื่อง อำนาจอย่างหนึ่งของผู้ผลิตรายการข่าว เพราะผู้ผลิตรายการข่าวกำลังมองว่า ข่าวใดมีอำนาจมากกว่า ตอบสนองมายาคติของตนเองได้มากกว่า และข่าวใดมีอำนาจน้อยกว่า ข่าวที่มีอำนาจน้อยกว่าอาจ ได้รับเลือกให้นำเสนอในความถี่ที่ต่ำกว่า คืออาจมีการนำเสนอเพียงวันเดียว หรืออาจไม่ถูกเลือกให้ ได้รับการนำเสนอ

มายาคติในเรื่องการนำเสนอข่าวกระแส นอกจากจะแสดงให้เห็นผ่านการคัดเลือกเอาข่าว กระแสมานำเสนอแล้ว ยังสามารถพิจารณาได้จากการลำดับข่าวซึ่งเป็นขั้นตอนต่อเนื่องจากการ คัดเลือกข่าวของผู้ผลิตรายการข่าวโทรทัศน์ เพื่อเตรียมนำเสนอออกอากาศ มีการตัดสินใจว่าข่าวใด ที่ควรได้รับการนำเสนอก่อน ข่าวใดควรได้รับการนำเสนอในลำดับหลัง ข่าวใดควรได้รับการ นำเสนอในส่วนของการรายงานพิเศษและรายงานพิเศษนั้นควรนำเสนอเป็นลำดับที่เท่าไรจากการ

นำเสนอข่าวทั้งหมด มายาคติเรื่องอำนาจของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ก็จะปรากฏอยู่ในขั้นตอนของการจัดลำดับเพราะเป็นขั้นตอนที่เป็นกำหนัดความสำคัญของข่าวต่างๆ ที่จะนำเสนอ

ข่าวที่ได้รับการนำเสนอในแต่ละวัน นับได้ว่าเป็นข่าวที่ผู้ผลิตมองแล้วว่ามีความสำคัญในระดับหนึ่ง ข่าวที่ได้รับการนำเสนอในลำดับต้นๆ มักเป็นข่าวที่ผู้ผลิตมองว่ามีความสำคัญมาก คิดว่าผู้ชมน่าจะต้องการทราบข่าวในประเด็นเหล่านี้ก่อน. ส่งผ่านมายาคติเรื่องอำนาจไปสู่ผู้ชมว่าข่าวใดสำคัญมาก และข่าวใดมีความสำคัญในลำดับรองๆ ลงมา (เช่นเดียวกับส่วนของการคัดเลือกข่าว) ข่าวที่นำเสนอในลำดับต้นๆ เป็นข่าวกระแสเกือบทั้งสิ้น จากการวิจัยแทบจะไม่พบข่าวกระแสนำเสนอในลำดับท้ายๆ นอกจากนั้นแล้วข่าวกระแสนี้มักถูกนำมาทำเป็นรายงานพิเศษ นำเสนอต่อจากการรายงานข่าวปกติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้ผลิตรายการข่าวให้ความสำคัญเป็นอย่างมากกับข่าวกระแส หรือกล่าวได้อีกแง่หนึ่งว่า ข่าวกระแสถือเป็นข่าวที่มีอำนาจในการกำหนดลำดับในการนำเสนอข่าวของผู้ผลิตรายการข่าวโทรทัศน์นั่นเอง เพราะการนำเสนอข่าวกระแสนำไปสู่การช่วงชิงอำนาจของสถานีโทรทัศน์ที่จะกำหนดให้ผู้ชมเปิดโทรทัศน์เพื่อดูช่องของตน

นอกจากลำดับการนำเสนอข่าวจะมีส่วนในการส่งผ่านมายาคติเรื่องอำนาจไปสู่ผู้ชมแล้ว การให้ระยะเวลาในการนำเสนอข่าวก็มีผลเช่นเดียวกัน ข่าวที่ได้รับเวลาในการนำเสนอมาก เป็นข่าวที่ผู้ผลิตรายการข่าวถึงเห็นว่ามีค่าสำคัญ เพราะข่าวโทรทัศน์มีข้อจำกัดอย่างมากในเรื่องของเวลาในการนำเสนอข่าว บางสถานีมีเวลานำเสนอข่าวภาคหลัก (เฉพาะข่าวในประเทศ) ประมาณ 15 นาที ดังนั้นข่าวใดที่ได้รับเวลาในการนำเสนอมาก ย่อมแสดงถึงความสำคัญของข่าวนั้นๆ

ข่าวที่ได้รับเวลาในการนำเสนอมากส่วนใหญ่แล้วเป็นข่าวกระแสหลัก นอกจากจะได้รับความเวลาในการเสนอข่าวมากแล้ว ผู้ผลิตรายการข่าวยังมีการทำรายงานพิเศษมารองรับ และเสนอข่าวที่แตกประเด็นออกมาจากข่าวกระแสหลักต่อเนื่องกันไป แสดงให้เห็นว่า ผู้ผลิตรายการข่าวมองว่าข่าวกระแสซึ่งเป็นข่าวที่มีอำนาจ มีความสำคัญ จะได้รับเวลาในการนำเสนอที่มากกว่าข่าวอื่นๆ

การเป็นบุคคลระดับประเทศ มีผลต่อการนำเสนอข่าว

ผู้ผลิตรายการข่าวส่วนใหญ่มีมายาคติในเรื่องของการนำเสนอบุคคลที่มีอำนาจในสังคม โดยเฉพาะบุคคลระดับประเทศ เช่นนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างๆ เล็งเห็นว่าบุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลสำคัญ ต้องทำการสัมภาษณ์และนำเสนอสู่ประชาชน โดยเฉพาะการนำเสนอข่าว โดยเฉพาะข่าวการเมืองและข่าวเศรษฐกิจ บุคคลถือเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งที่ผู้ผลิตรายการข่าวได้นำเสนอ ผู้ผลิตรายการข่าวโดยส่วนใหญ่ยอมรับถึงการให้ความสำคัญกับตัวบุคคล

โดยให้เหตุผลว่าการที่บุคคลมาเกี่ยวข้องในข่าว เช่น มีการสัมภาษณ์นายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี รวบรวมกระทรวงต่างๆ บุคคลเหล่านี้จะทำให้ข่าวที่นำเสนอมีความสำคัญเพิ่มความน่าเชื่อถือของข่าวให้มีมากยิ่งขึ้น ซึ่งมายาคติในเรื่องนี้ได้ถูกคอกย้ำในการนำเสนอข่าวของไทยมาเป็นเวลานาน ผู้ผลิตรายการข่าวจึงรู้สึกว่าเป็นเรื่องธรรมชาติ ที่ต้องนำเสนอบุคคลที่มีอำนาจในสังคมต่างๆ เหล่านี้ ประชาชนที่รับชมก็ได้รับรู้ถึงความสำคัญของข่าว เพราะมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีอำนาจในประเทศ ข่าวใดที่มีการให้สัมภาษณ์ของบุคคลเป็นจำนวนมาก แสดงถึงความสำคัญของข่าวนั้น ว่ามีผู้ที่เกี่ยวข้อง รับผิดชอบในหลายฝ่ายด้วยกัน ซึ่งข่าวประเภทนี้โดยส่วนใหญ่แล้วจะพบนำเสนอในลำดับต้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับการให้ความสำคัญ การถ่ายทอดมายาคติเรื่องอำนาจผ่านการจัดลำดับข่าวนั้นเอง

นอกจากนั้นแล้ววิธีการในการลำดับบุคคลในข่าวก็มีส่วนในการสร้างมายาคติเรื่องอำนาจไปยังผู้ชม ในแต่ละสถานีจะมีวิธีการลำดับบุคคลต่างๆ ใกล้เคียงกัน คือในบางครั้งก็นำบุคคลที่มองว่ามีความสำคัญสูงสุดขึ้นก่อน ในบางครั้งก็นำบุคคลที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องนั้นๆ โดยตรงขึ้นก่อน โดยเนื้อหาของข่าวและภาพก็จะมีการนำเสนอที่สอดคล้องกัน ให้ผู้ชมได้ทราบว่าคุณผู้พูดเป็นใคร พูดในตำแหน่งอะไร และพูดในเรื่องอะไร บุคคลที่นำเสนอในข่าวโดยส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลที่ประชาชนมีความคุ้นเคย และรับทราบถึงบทบาทหน้าที่ของบุคคลเหล่านั้น ซึ่งส่วนหนึ่งก็มาจากการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนนั่นเอง จะพบว่าน้อยมากที่ประชาชนโดยทั่วไปจะได้มีโอกาสในการเป็นบุคคลในข่าวหากไม่ใช่รายงานพิเศษในประเด็นต่างๆ หรือรายงานพิเศษที่เป็นลักษณะของเรื่องราวร้องทุกข์ เช่น “ทุกข์ชาวบ้าน” “อาสาคลายทุกข์” “สกุ๊ปชีวิต” เป็นต้น

มายาคติเรื่องการป้องกันตนเอง การเอาตัวรอด ความปลอดภัยในสถานภาพหน้าที่การงาน

ในการคัดเลือกข่าวนำเสนอของผู้ผลิตรายการข่าวโดยส่วนใหญ่แล้ว มีมายาคติเรื่องของการป้องกันตนเองแอบซ่อนอยู่ภายใต้การคัดเลือกข่าว ในการคัดเลือกข่าวกระแสमानำเสนอ เนื้อมาจากผู้ผลิตรายการข่าว ต่างก็กลัวการตกข่าว กลัวว่าสถานีของตนจะพลาดการนำเสนอข่าวกระแสไม่เกาะกระแสเหมือนสถานีอื่นๆ ไม่มีความมั่นใจที่จะนำเสนอข่าวที่แตกต่างออกไป เพราะมองว่าการนำเสนอข่าวกระแสอย่างไรก็ยังมีผู้ชม เป็นการรักษาอำนาจในการเป็นผู้นำในการเสนอข่าว การแย่งชิงผู้ชมรายการข่าว ทั้งบรรณาธิการประจำวัน และผู้สื่อข่าวต่างก็ให้ความสำคัญกับข่าวกระแสการตกข่าวไปถือว่าการทำหน้าที่ผิดพลาดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อหน้าที่การงานของตนในอนาคตได้

การที่ผู้ผลิตรายการข่าวเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับผู้มีอำนาจในสังคม ก็แสดงให้เห็นถึงมายาคติในเรื่องการป้องกันตนเองของผู้ผลิตรายการข่าว เนื่องจากสถานีโทรทัศน์ในประเทศไทยยังถูกควบคุมดูแลโดยรัฐบาล การนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับผู้มีอำนาจในสังคม โดยเฉพาะบุคคลในรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างๆ ผู้ผลิตรายการข่าวมองว่าสิ่งเหล่านี้จะช่วยที่จะทำให้สถานภาพทางหน้าที่การงานทั้งของคุณ และองค์กรมีเสถียรภาพต่อไป

นอกจากนี้แล้วมายาคติในเรื่องของการป้องกันตนเองยังมีลักษณะที่ถ่ายทอดสืบเนื่อง และมีความเฉพาะตัวในแต่ละองค์กร เช่นสถานีโทรทัศน์สีทองทัพบกช่อง 5 ซึ่งเป็นสถานีที่อยู่ในความดูแลของกองทัพ มายาคติจะแสดงผ่านการนำเสนอข่าวที่มีความเกี่ยวข้องกับกองทัพ หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นสถานีที่อยู่ในความดูแลของรัฐบาล มายาคติก็จะแสดงผ่านการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาล หรืองานต่างๆ ของหน่วยงานราชการ โดยเฉพาะงานที่เกี่ยวข้องกับกรมประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

เนื้อหาข่าว กับการถ่ายทอดมายาคติเรื่องอำนาจ

เนื้อหาของข่าวที่นำเสนอสู่ผู้ชมมีมายาคติเรื่องต่างๆ แอบแฝงอยู่ โดยเฉพาะมายาคติเรื่องอำนาจ ประเด็นข่าวที่มีการนำเสนอกันอยู่ในปัจจุบันแต่ละข่าวมีการแสดงออกในเชิงอำนาจอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข่าวกระแส ในช่วงเวลาการเก็บบันทึกข้อมูลข่าวกระแสประกอบไปด้วยข่าวนโยบายการปราบปรามผู้มีอิทธิพล ข่าวสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และข่าวการอภิปรายไม่ไว้วางใจ แต่ละข่าวต่างมีความหมายในเชิงอำนาจ มีการต่อสู้เพื่อแย่งชิงอำนาจระหว่างบุคคล หรือกลุ่มบุคคลต่างๆ ยกตัวอย่างเช่น ข่าวนโยบายการปราบปรามผู้มีอิทธิพล เป็นการแสดงให้เห็นได้ชัดเจนถึงการใช้อำนาจของบุคคลกลุ่มหนึ่ง ในที่นี้ได้แก่ รัฐบาล ต่อบุคคลอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งได้นิยามเป็นกลุ่มอำนาจที่ผิดกฎหมาย สมควรที่จะถูกกำจัด หรือจำกัดอำนาจของกลุ่มเหล่านั้นให้ลดทอนหรือหมดสิ้นไป นอกจากนั้นแล้ว ข่าวอื่นๆ ที่ได้รับการนำเสนอ ก็มีลักษณะของความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจ เช่น ข่าวอาชญากรรมก็มีการแสดงให้เห็นถึงการใช้อำนาจระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเช่นเดียวกัน และในบางครั้งก็แสดงให้เห็นถึงการที่บุคคลได้ถูกอำนาจที่มากกว่าบีบบังคับ หรือกดดันให้ตกอยู่ในสภาวะต่างๆ จนต้องแสดงออกด้วยพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ข่าวต่างๆ ที่นำเสนอ ยิ่งข่าวนั้นๆ มีความหมายในเชิงอำนาจมากเพียงใด มีกลุ่มอำนาจขนาดใหญ่อยู่ในข่าว ข่าวนั้นๆ ก็จะถูกมองว่ามีความสำคัญในสายตาของผู้ผลิตรายการข่าวมากยิ่งขึ้น

คุณค่าของข่าว มายาคติที่จับต้องได้

คุณค่าของข่าว (news values) เป็นผลผลิตของ วัฒนธรรมอย่างหนึ่งเช่นเดียวกับมายาคติ Stuart Hall (1973) ได้กล่าวไว้ว่า มายาคตินั้นได้ถูกขยายโดยโครงสร้างของการผลิตข่าว ข่าวมิใช่เป็นเพียงผลผลิตทางวัฒนธรรม มันเป็นผลผลิตของกลุ่มของนิยามและความหมายที่ถูกจัดตั้งขึ้นมาโดยมือของผู้ชำนาญการ และสิ่งนี้จะถูกหมายถึง “คุณค่าของข่าว” ที่มีการกำหนดว่า คุณค่าของข่าวประกอบไปด้วย ความสดใหม่ ความใกล้ชิด ความเด่น ความขัดแย้ง หรือผลกระทบต่อประชาชน องค์ประกอบต่างๆ เหล่านี้เกิดจากกระบวนการทางความคิดของผู้ผลิตรายการข่าวที่มีการสืบทอดกันมา และองค์ประกอบบางส่วนก็มีความเกี่ยวข้องกับมายาคติในเรื่องอำนาจ เช่น ความเด่น ความใกล้ชิด หรือผลกระทบต่อประชาชน องค์ประกอบเหล่านี้ได้สะท้อนถึงมายาคติเรื่องอำนาจของผู้ผลิตรายการข่าว เพราะผู้ผลิตรายการข่าวมองว่าบุคคลที่มีอำนาจในสังคม มีความเด่น และมีความใกล้ชิดกับประชาชนในบางส่วน เพราะเป็นผู้กำหนดนโยบายต่างๆ ของประเทศมีส่วนในการกำหนดวิถีการดำเนินชีวิต ผู้ผลิตรายการจึงให้ความสำคัญกับบุคคลเหล่านั้นเป็นอย่างมาก เพื่อตอบสนองมายาคติเรื่องอำนาจที่อยู่ภายในใจของตนเอง หรือองค์ประกอบในเรื่องของความขัดแย้งก็แสดงให้เห็นได้ชัดเจนถึงการแสดงออกซึ่งอำนาจระหว่างฝ่ายต่างๆ จึงกล่าวได้ว่า คุณค่าของข่าว ได้แปรมาจากมายาคติต่างๆ ของผู้ผลิตรายการข่าว โดยเฉพาะมายาคติในเรื่องอำนาจ เพื่อให้สามารถจับต้องได้ มองเห็นเป็นรูปธรรมได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

นอกจากนั้นแล้วการทำหน้าที่ในฐานะสื่อสารมวลชนของผู้ผลิตรายการข่าวพบว่า มายาคติเรื่องอำนาจ อันได้แก่ มายาคติในเรื่องของการนำเสนอข่าวกระแส มายาคติในเรื่องของการป้องกันตนเอง การเอาตัวรอด เป็นมายาคติที่ครอบงำความคิดของผู้ผลิตรายการข่าวอยู่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลให้ข่าวที่นำเสนอออกมาเป็นไปในแนวทางเดียวกันของทุกสถานี มากกว่าที่จะทำงานภายใต้ความเชื่อในแนวคิดเรื่องเสรีภาพในการนำเสนอข่าว หรือคุณค่าของข่าวตามที่ผู้ผลิตมักกล่าวถึง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อมายาคติเรื่องอำนาจของผู้ผลิตรายการข่าวโทรทัศน์

มายาคติเป็นการสื่อความหมายทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม แสดงให้เห็นว่า มายาคติข้อมมีที่มาที่ไป จากข้อมูลที่ได้ทำการวิจัยพบว่า มีปัจจัยที่เข้ามามีส่วนในการสร้างมายาคติเรื่องอำนาจของผู้ผลิตรายการข่าวโทรทัศน์ ดังนี้

1. **นโยบายองค์กร** ถือว่าเป็นปัจจัยหลักอย่างหนึ่งที่ส่งผลต่อมายาคติของผู้ผลิตรายการข่าวโทรทัศน์ เพราะเมื่อเข้าไปอยู่ในองค์กรใดก็ตาม ปัจจัยทางด้านองค์กรเป็นปัจจัยที่หลีกเลี่ยงได้ยาก ทำให้ผู้ผลิตรายการข่าวรับเอาวัฒนธรรม มายาคติขององค์กรนั้นๆ มาปฏิบัติ
2. **รัฐบาลและนโยบายของรัฐบาล** ผู้ผลิตรายการข่าวโทรทัศน์ส่วนใหญ่ตระหนักถึงการเป็นสื่อภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐบาล ทำให้มีมายาคติที่ว่าตนเองต้องทำงานเพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาล นำเสนอข่าวที่เน้นรัฐบาล
3. **ประสบการณ์** ประสบการณ์ของผู้ผลิตรายการข่าวเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อมายาคติเรื่องอำนาจ เมื่อดูจากประวัติการศึกษา ประวัติการทำงาน และประสบการณ์จะพบว่า ประสบการณ์ที่ผ่านมามีจะทำให้ผู้ผลิตรายการข่าวรับเอามายาคติต่างๆ เข้ามาโดยที่อาจจะไม่รู้ตัว ประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ก็ทำให้ได้รับมายาคติที่แตกต่างกันออกไป และมายาคติเหล่านี้จะปรากฏให้เห็นผ่านข่าวโทรทัศน์ที่ได้นำเสนอ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง มายาคติเรื่องอำนาจที่ปรากฏในข่าวโทรทัศน์ ผู้วิจัยพบว่าการทำหน้าที่ในการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนไทยในปัจจุบัน โดยเฉพาะสื่อมวลชนโทรทัศน์ตกอยู่ในมายาคติเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะมายาคติเรื่องอำนาจ และมายาคติเหล่านี้ก็ถูกถ่ายทอดไปยังผู้ชมรายการข่าวโทรทัศน์ทั่วประเทศ โดยเฉพาะข่าวที่นำเสนอในข่าวภาคหลัก หรือข่าวภาคค่ำ ซึ่งเป็นเวลาที่มีผู้ชมมากที่สุด สามารถแสดงให้เห็นถึงมายาคติเรื่องอำนาจได้อย่างชัดเจนทั้งมายาคติที่ถ่ายทอดผ่านการนำเสนอรายการข่าว และมายาคติที่ปรากฏในเนื้อหาข่าวที่นำเสนอ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานของสื่อมวลชนไม่สามารถแสดงออกได้ถึงเสรีภาพอย่างแท้จริง เพราะถูกครอบงำด้วยกระแสแห่งอำนาจ มายาคติเรื่องอำนาจ ซึ่งเป็นผลมาจากการอยู่ภายใต้การดูแลของรัฐ และบริบททางด้านการแข่งขันของโลกในยุคปัจจุบัน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นตัวกำหนดกรอบความคิดของผู้ผลิตรายการข่าวโทรทัศน์ให้เข้าไปในทิศทางเดียวกัน ส่งผลให้ข่าวที่นำเสนอออกสู่สายตาประชาชนในแต่ละช่องนั้น แทบไม่มีความแตกต่างกันเลยก็ว่าได้

ลักษณะการนำเสนอข่าว และมายาคติเรื่องอำนาจ

มายาคติเรื่องอำนาจที่ถ่ายทอดผ่านการนำเสนอรายการข่าวนั้นสามารถอธิบายแยกได้เป็น 3 ส่วนด้วยกัน โดยแต่ละส่วนก็มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอย่างชัดเจน คือ มายาคติในเรื่องการนำเสนอข่าวกระแส มายาคติเรื่องการนำเสนอบุคคลที่มีอำนาจในสังคม และมายาคติในเรื่องของการป้องกันตนเอง เพื่อความปลอดภัยในสถานะหน้าที่การงานทั้งของตนเอง และขององค์กรของตน โดยมายาคติต่างๆ เหล่านี้ถูกถ่ายทอดผ่านการนำเสนอรายการข่าว โดยพิจารณาจากองค์ประกอบดังนี้คือ

- การคัดเลือกข่าว
- การจัดลำดับข่าว
- ระยะเวลาในการนำเสนอข่าว
- บุคคลภายในข่าว

องค์ประกอบทั้ง 4 ประการเหล่านี้เปรียบเสมือนเป็นรูปสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายถึงมายาคติเรื่องอำนาจ มายาคติเรื่องอำนาจได้เข้าไปยึดครองความหมายเบื้องต้นขององค์ประกอบทั้ง 4 ทำให้มันมีความหมายที่มากไปกว่าตัวมันเอง ไม่ใช่เป็นเพียงแค่การคัดเลือก หรือการทำหน้าที่ในฐานะสื่อมวลชนของผู้ผลิตรายการข่าว แต่เป็นการให้ความหมายของสิ่งต่างๆ ผู้ผลิตรายการข่าวมีกระบวนการทางความคิด มีมายาคติอย่างไรจึงส่งผลให้ ข่าวนี้ถูกคัดเลือกขึ้นมานำเสนอ เหตุใดข่าวกระแสจึงมักถูกจัดลำดับให้นำเสนอเป็นลำดับต้นๆ เหตุใดแต่ละข่าวจึงมีความยาวในการนำเสนอไม่เท่ากัน ทำไมในข่าวจึงต้องมีการสัมภาษณ์บุคคลต่างๆ ต้องมีการอ้างอิงถึงบุคคลต่างๆ คำถามเหล่านี้สามารถอธิบายถึงมายาคติของผู้ผลิตรายการข่าวได้ว่า ผู้ผลิตรายการข่าวมีมายาคติเรื่องอำนาจ โดยมองเชิงของ “ความสำคัญ” ว่าข่าวที่ได้รับการคัดเลือกย่อมเป็นข่าวที่มีความสำคัญ และยิ่งข่าวดังกล่าวได้รับการนำเสนอในลำดับต้น ให้เวลาในการนำเสนอมาก มีการแตกประเด็นไปในแง่มุมต่างๆ ก็ยิ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของข่าวนั้นๆ การมองว่าสิ่งใดสำคัญ หรือสิ่งใดไม่สำคัญ เป็นการให้ความหมายเชิงอำนาจลงไปในเรื่องเหล่านั้น สิ่งที่สำคัญย่อมมีอำนาจมากกว่า และยังให้ความสำคัญมากเท่าใด ก็ได้รับอำนาจมากเท่านั้น

ด้วยลักษณะการนำเสนอข่าว เราจะพบว่าข่าวกระแสเป็นข่าวที่มีอำนาจมาก ทุกสถานี่ต่างให้ความสำคัญ ต้องมีการนำเสนอโดยจะนำเสนอในลำดับต้นๆ และมีระยะเวลาการนำเสนอานยกตัวอย่างเช่น การเสนอข่าวนโยบายการปราบปรามผู้มีอิทธิพล มีการนำเสนอเนื้อหาของข่าวในแง่มุมของรัฐบาลที่เป็นเจ้าของนโยบาย แง่มุมของตำรวจในฐานะผู้บังคับใช้กฎหมาย มีการรายงาน

พิเศษผู้มีอิทธิพลในส่วนต่างๆ เช่น ผู้มีอิทธิพลกับวินมอเตอร์ไซค์ แสดงให้เห็นถึงผู้ผลิตรายการข่าว ให้ความสำคัญกับข่าวนี้นัก การนำเสนอข่าวกระแสเป็นมายาคติในเรื่องอำนาจอย่างหนึ่งของผู้ผลิต รายการข่าวโทรทัศน์ เพราะในยุคที่มีการแข่งขันในด้านการนำเสนอข้อมูลข่าวสารกันอย่างเข้มข้น ไม่มีสถานีใดที่จะยอมให้ถูกตราหน้าว่าตกข่าว ล้าหลัง ถึงแม้ว่าจะไม่มีการกำหนดจากองค์กรว่าให้ ผู้ผลิตรายการข่าวต้องเกาะติดกระแสข่าว หรือหากตกข่าวแล้วจะได้รับบทลงโทษ แต่เพราะผู้ผลิต รายการข่าวตกอยู่ภายใต้มายาคติของการนำเสนอข่าวกระแส มองว่าการตกข่าวคือการทำหน้าที่ บกพร่อง การตกข่าวหมายถึงการสูญเสียอำนาจในการดึงผู้ชมให้มาอยู่ในอำนาจการนำเสนอข่าว ของตน การสูญเสียโอกาสในการแข่งขันกับสถานีอื่นๆ และผู้ผลิตรายการข่าวยังมีมายาคติในเรื่อง ของการนำเสนอบุคคลสำคัญต่างๆ โดยเฉพาะบุคคลที่มีอำนาจในสังคม เห็นว่าคำพูดของบุคคล เหล่านั้นมีความสำคัญ สมควรที่จะถ่ายทอดสู่ประชาชน สิ่งเหล่านี้อาจสืบเนื่องมาจากลักษณะของ สังคมไทยที่เป็นสังคมที่ให้ความสำคัญกับสถานะของบุคคล ศักดินา ฐานันดรต่างๆ หน้าที่ สื่อมวลชนของตนจึงเปรียบเสมือนการเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดข้อความ สิ่งต่างๆ ระหว่างผู้ที่มี อำนาจมากกว่าในสังคมไปยังผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่าในสังคม หรือประชาชนธรรมดาคนนั่นเอง

ทั้งมายาคติเรื่องการนำเสนอข่าวกระแส และมายาคติเรื่องการนำเสนอบุคคลที่มีอำนาจใน สังคม มีความเชื่อมโยงกับมายาคติเรื่องของการป้องกันตนเองตรงที่ทั้งการนำเสนอข่าวกระแส และ การนำเสนอข่าวที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้มีอำนาจในสังคมนั้น จะช่วยในการรักษาสถานภาพของ ตนเองไว้ได้ สร้างความรู้สึกปลอดภัยในหน้าที่การงาน รวมทั้งความปลอดภัยขององค์กร ซึ่งสิ่ง เหล่านี้ดำรงอยู่ภายใต้อำนาจของการแข่งขัน และอำนาจของรัฐ

ไม่ว่าผู้ผลิตจะตั้งใจหรือไม่ก็ตามที่จะต่อย่อมายาคติเรื่องอำนาจผ่านรายการข่าวโทรทัศน์ ไปสู่ผู้ชม โดยวิธีการในการคัดเลือกข่าว การจัดลำดับข่าว การให้ระยะเวลาในการนำเสนอ และการ กำหนดบุคคลที่อยู่ในข่าว แต่เมื่อผู้ชมได้รับชมรายการข่าวเป็นประจำก็จะรับรู้ข่าวใดเป็นข่าว สำคัญ ข่าวใดเป็นข่าวที่ไม่สำคัญ เป็นการรับเอามายาคติเรื่องอำนาจที่ส่งผ่านมา เพราะผู้ผลิต รายการข่าวอยู่ในบริบทของมายาคติในเรื่องอำนาจมานาน ถูกต่อย่อมในเรื่องของมายาคติเหล่านี้ จน อาจไม่รู้สึกรู้ว่าสิ่งเหล่านี้คือมายาคติที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของตน แต่กลับเข้าใจตามหลักของเหตุ และผลว่าตนเองกำลังทำหน้าที่ของสื่อสารมวลชน และปฏิบัติตามกรอบ แนวคิดของ สื่อสารมวลชนที่ได้วางไว้ ส่วนผู้ชมเองก็เข้าใจว่าตนเองรับชมเพียงข้อเท็จจริง และรับเอามายาคติ เรื่องอำนาจมาโดยไม่รู้ตัว อยู่ในกระแสแห่งอำนาจของข้อมูลข่าวสารต่างๆ

และเมื่อมองถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อมายาคติในเรื่องอำนาจของผู้ผลิตรายการข่าวโทรทัศน์ เช่น ปัจจัยทางด้านองค์กร รัฐบาล ปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อการประกอบสร้างมายาคติของผู้ผลิต

รายการข่าว เพราะเมื่อผู้ผลิตรายการข่าวเข้าไปอยู่ในองค์กรใดๆ วัฒนธรรมองค์กรย่อมส่งผลต่อกระบวนการทำงาน กระบวนการคิดของบุคคลนั้นๆ ทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม ส่งผ่านมายาคติของแต่ละองค์กรไปยังตัวบุคคลที่ทำงานในองค์กร สร้างมายาคติที่มีลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละองค์กรขึ้นมา เช่น ช่อง 5 มีมายาคติในเรื่องของการนำเสนอข่าวทหาร หรือช่อง 11 มีมายาคติในเรื่องของการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับราชการ สิ่งเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นถึงผู้ผลิตรายการข่าวมีมายาคติในเรื่องอำนาจนำเสนอข่าวที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์กรของตน เพื่อสร้างความปลอดภัยในสถานะหน้าที่การงานของตน

เนื้อหาข่าว และมายาคติเรื่องอำนาจ

นอกเหนือจากการนำเสนอข่าวจะเป็นเครื่องมือในการประกอบสร้าง และถ่ายทอดมายาคติเรื่องอำนาจสู่ผู้ชมแล้ว ข่าวที่นำเสนอในแต่ละวัน โดยเฉพาะข่าวกระแสหลักมีมายาคติเรื่องอำนาจบรรจุอยู่ในตัวมันเอง เช่น ข่าวนโยบายการปราบปรามผู้มีอิทธิพลของรัฐบาล เป็นข่าวที่เห็นถึงมายาคติเรื่องอำนาจได้อย่างชัดเจน เห็นถึงการแสดงอำนาจของบุคคลกลุ่มหนึ่งต่อบุคคลกลุ่มหนึ่ง การที่กลุ่มที่มีอำนาจมากกว่าลดทอนอำนาจของกลุ่มย่อยๆ ที่มีอำนาจน้อยกว่า โดยการให้เหตุผลว่าอำนาจกลุ่มย่อยเหล่านั้นเป็นอำนาจเถื่อน ผิดกฎหมายและศีลธรรม และการถ่ายโอนความหมายของอำนาจ เพราะเดิมทีกลุ่มที่เป็นฝ่ายกุมอำนาจที่มากกว่าก็เคยเป็นกลุ่มอำนาจขนาดเล็กๆ ถูกมองไปในเชิงลบ แต่เมื่อตนเองมีอำนาจมากขึ้นอำนาจเหล่านั้นก็ถูกแปรเปลี่ยนเป็นความชอบธรรม ความถูกต้อง สอดคล้องกับลักษณะของมายาคติ ที่มีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง เป็นพลวัต เพื่อตอบสนองความต้องการของคนบางกลุ่มหรือความต้องการทางวัฒนธรรม

ข่าวการอภิปรายไม่ไว้วางใจ ข่าวปัญหาการดำรงตำแหน่งประธานวุฒิสภา ข่าวคดีนายภูษณะ ปริมาโนช อดีตผู้บริหารบริษัท TAC ข่าวคดีนายภูษณะบางสถานีจัดให้อยู่เป็นประเด็นย่อยจากนโยบายการปราบปรามผู้มีอิทธิพล แต่โดยรวมแล้วทั้ง 3 ข่าวได้แสดงให้เห็นถึงการแย่งชิงอำนาจ ความต้องการในการลดทอนอำนาจของอีกฝ่าย และเพิ่มพูนอำนาจของตนเองให้เพิ่มมากขึ้น โดยผ่านกระบวนการที่มีความเป็นแบบแผน มีมาตรฐาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยเพิ่มความชอบธรรมให้กับตนเองมากยิ่งขึ้น

การแสดงออกถึงมายาคติเรื่องอำนาจผ่านเนื้อหาข่าวที่นำเสนอมักจะแสดงให้เห็นถึงอำนาจของ 2 ฝ่ายในสังคม และมีการต่อสู้กันระหว่าง 2 ฝ่ายทั้งการต่อสู้แบบเป็นรูปธรรม และการต่อสู้ในแบบนามธรรม การต่อสู้ก็คือเรื่องราวความขัดแย้ง ซึ่งเป็นหนึ่งในคุณค่าของข่าว (ฉอำนาจ วุฒิกรธรรมรักษา, 2536) ที่ได้กล่าวไว้ว่า “ความขัดแย้งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการ

พิจารณาคุณค่าของข่าว เพราะความขัดแย้งย่อมเป็นที่สนใจของมนุษย์โดยทั่วไป” ข้อความนี้แสดงให้เห็นว่ามนุษย์มีความสนใจในการใช้อ่านระหว่างฝ่ายต่างๆ และยังแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่ามายาคติได้ถูกนำไปแปรเปลี่ยนให้เป็นรูปธรรมได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นผ่าน “คุณค่าของข่าว” นั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

จากการทำวิจัยในหัวข้อ “มายาคติเรื่องอำนาจที่ปรากฏในข่าวโทรทัศน์” ผู้วิจัยพบว่ามีสิ่งสำคัญหลายประการด้วยกันที่จะมีส่วนช่วยในการพัฒนาการศึกษาด้านมายาคติในสังคมไทย โดยเฉพาะมายาคติเรื่องอำนาจ นอกจากนั้นแล้วยังสะท้อนถึงวิธีการคิดของผู้ผลิตรายการข่าวโทรทัศน์ไทย โดยขอเสนอแนะไว้ดังนี้

1. ในการศึกษามายาคติเรื่องอำนาจที่ปรากฏในข่าวโทรทัศน์ หากต้องการให้เห็นภาพของมายาคติที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ควรเป็นลักษณะของการศึกษาเปรียบเทียบกับสื่อโทรทัศน์ด้วยกัน และมีการศึกษาเปรียบเทียบกับการนำเสนอของสื่ออื่นๆ เช่น การนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ เพราะหนังสือพิมพ์ถือเป็นสื่อหลักอย่างหนึ่งของสังคมที่ทำหน้าที่ในการกำหนดประเด็น หรือกระแสข่าวในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งจะช่วยให้เห็นภาพของมายาคติเรื่องอำนาจของสังคมไทยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น
2. ควรมีการศึกษาข่าวที่นำเสนอทั้งวันของแต่ละสถานี เพราะการนำเสนอข่าวของแต่ละสถานีจะมีการกำหนดช่วงเวลาว่า เนื้อหาข่าวเช่นนี้ มีความเหมาะสมที่จะนำเสนอในช่วงเวลาใด การศึกษาข่าวที่นำเสนอทั้งวัน จะทำให้เห็นภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า ข่าวที่ถูกเลือกให้นำมาเสนอ หรือนำมาเสนอซ้ำอีกครั้งในช่วงเวลาใด ได้แก่ข่าวชนิดใด มุ่งเน้นไปในทิศทางใด มายาคติของแต่ละสถานีเป็นอย่างไร
3. ควรมีการศึกษาถึงมายาคติในด้านอื่นๆ ที่มีการสื่อสารผ่านทางรายการข่าวโทรทัศน์ เพราะผู้ชมข่าวโทรทัศน์โดยส่วนใหญ่จะเข้าใจว่าตนเองรับชมข้อเท็จจริงเท่านั้น แต่ในความเป็นจริง ผู้ชมกำลังรับเอามายาคติด้านต่างๆ เข้ามาโดยที่ไม่รู้ตัว
4. ควรมีการศึกษาถึงมายาคติที่สื่อสารผ่านการใช้ภาษาในข่าว เพราะภาษาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการนำเสนอข่าว และภาษาเป็นสิ่งที่สื่อและสร้างความเข้าใจในเนื้อหาของข่าวไปยังผู้ชม ผู้ผลิตรายการข่าวมีมายาคติอย่างไร จึงเลือกใช้ภาษาในข่าวที่แตกต่างกันไป และมีมายาคติในเรื่องใดบ้างที่สื่อสารผ่านการใช้ภาษาในข่าว